

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
Олексій ЖИЛЬЦОВ
» _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА УКРАЇНИ

для студентів

спеціальності **081 Право**

освітньої програми **Право**

освітньо-кваліфікаційного рівня **молодший спеціаліст**

Київ – 2020

Розробник: Мусіяченко О.С., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка.

Викладач: Мусіяченко О.С., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства
Протокол від 25 серпня 2020 року № 1

Голова циклової комісії Алла ТАРАСІЮК

Робочу програму перевірено
« 26 » 08 2020 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директора
з навчальної роботи Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «_» ___ 20__ р., протокол № ___

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «_» ___ 20__ р., протокол № ___

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «_» ___ 20__ р., протокол № ___

на 20_/20_н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «_» ___ 20__ р., протокол № ___

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5 / 150	
Курс	2	3
Семестр	4	5
Кількість змістових розділів з розподілом:	3	2
Обсяг кредитів	3	2
Обсяг годин, в тому числі	60	90
Аудиторні	28	42
Модульний контроль	4	6
Семестровий контроль	-	30
Самостійна робота	28	12
Форма семестрового контролю	екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права України» є формування у студентів як майбутніх висококваліфікованих спеціалістів необхідного базису знань про визначальні факти, явища, процеси, закономірності і тенденції державно-правового розвитку України з урахуванням конкретного історичного періоду.

Завдання навчальної дисципліни «Історія держави і права України» полягає у набутті студентами теоретичних знань про правову дійсність і розвиток української державності у конкретний історичний період розвитку людської цивілізації.

У студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

- готовність аналізувати фактичний матеріал про конкретні процеси формування та розвитку державно-правових інститутів і явищ України та їх хронологію в історичному просторі;
- здатність аналізувати загальні закономірності виникнення та розвитку держави і права на теренах сучасної України; здатність визначати загальні і специфічні закономірності державно-правового розвитку України в певний історичний період;
- вміння аналізувати науково обґрунтовану періодизацію державно-правового розвитку України; характеризувати історичні особливості розвитку форми держави України у різні історичні періоди розвитку;
- здатність визначати спільні риси і закономірності історичного розвитку правової системи України і інших держав світу;
- готовність формулювати роль і значення вивчення історії держави і права України у системі підготовки фахівців з права; встановлювати роль і значення історичних пам'яток права України;
- вміння характеризувати систему державних органів управління і правові інститути України за конкретних історичних умов; виокремлювати основні тенденції еволюції державного ладу України у конкретний історичний період розвитку; розкрити еволюцію ідей українських політичних діячів про державу і право та їхню роль у державно - правовому розвитку України;
- готовність аналізувати процеси розвитку права та державності України через призму їх взаємозв'язку та взаємообумовленості;

вміння використовувати фундаментальні теоретичні знання з історії держави і права України у якості чинника протидії професійній деформації і активізації форм юридичного мислення.

3. Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення дисципліни «Історія держави і права України» студент:

- аналізує фактичний матеріал про конкретні процеси формування та розвитку державно-правових інститутів і явищ України та їх хронологію в історичному просторі;
- називає та аналізує загальні закономірності виникнення та розвитку держави і права

на теренах сучасної України; визначає загальні і специфічні закономірності державно-правового розвитку України в певний історичний період;

- формулює науково обґрунтовану періодизацію державно-правового розвитку України; характеризує історичні особливості розвитку форми держави України у різні історичні періоди розвитку;
- визначає спільні риси і закономірності історичного розвитку правової системи України і інших держав світу;
- формулює роль і значення вивчення історії держави і права України у системі підготовки фахівців з права; встановлює роль і значення історичних пам'яток права України;
- характеризує систему державних органів управління і правові інститути України за конкретних історичних умов; виокремлює основні тенденції еволюції державного ладу України у конкретний історичний період розвитку; розкриває еволюцію ідей українських політичних діячів про державу і право та їхню роль у державно - правовому розвитку України;
- аналізує процеси розвитку права та державності України через призму їх взаємозв'язку та взаємообумовленості;
- використовує фундаментальні теоретичні знання з історії держави і права України у якості чинника протидії професійній деформації і активізації форм юридичного мислення.

* із врахуванням МКР

5. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ I. Держава та право Київської Русі (VI - початок XIII ст.)

Лекція 1. Вступ до курсу історії держави і права України. Методологія загальної теорії держави і права (2 год.)

Принципи та методи пізнання історико-правових явищ. Історіографія історії держави і права України. Предмет, метод та завдання курсу «Історія держави і права України».

Місце та значення історії держави і права України в системі юридичних наук. Поняття держави та права. Філософсько-правові теорії держави і права. Періодизація та історіографія держави і права України.

Джерела історії держави і права України.

Основні поняття теми: методи пізнання, історіографія, предмет і об'єкт, система, юридичні науки, держава, право, періодизація, джерела.

Основна література: 1, 2, 4 . *Додаткова література:* 4, 8.

Лекція 2. Стародавні держави та право на території України в період VII ст. до н.е. – VI ст. н.е. (2 год.)

Скіфська держава: територія, організація влади, суспільний устрій, соціальна структура населення, основні риси права.

Міста-держави Північного Причорномор'я: причини грецької колонізації Північного Причорномор'я, організація влади у містах-державах, соціальна структура населення, джерела та основні риси права. Західні, південні та східні слов'яни. Держава антів: територія, організація влади, суспільний устрій, соціальна структура населення, основні риси права. Передумови утворення держави у східних слов'ян.

Основні поняття теми: влада, скіфи, сармати, влада, суспільство, структура суспільства (соціальна структура), населення, міста-держави, колонізація, демократія, монархія, анти.

Основна література: 1, 2, 4 . *Додаткова література:* 4, 8.

Семінар 1. Стародавні держави та право на території України в VII ст. до н.е. – VI ст. н.е. (2 год.)

Лекція 3. Утворення та суспільно-політичний лад Київської Русі (VI – поч. XIII ст.) (2 год.)

Виникнення держави і східних слов'ян. Утворення Київської держави в II пол. IX ст. Основні етапи розвитку Київської Русі. Децентралізація влади. Розпад Київської держави: причини та наслідки. Наукова неспроможність норманської теорії походження Староруської держави.

Соціальна структура руського суспільства. Правовий статус князів; бояр; духовенства; міщан. Купці і ремісники. Правовий статус залежного населення: рядовичі, закупи, ізгої, холопи, челядь.

Органи державної влади Київської Русі. Характерні риси ранньої монархії. Органи вищої влади Руської держави. Великий князь київський: порядок обрання, компетенція. Боярська дума: компетенція, склад. Народне віче: повноваження, порядок скликання.

Місцеві органи влади. Удільні князі. Представники Великого князя на місцях. Сюзеренітет-васалітет. Десяткова система управління. Двірцево-вотчина система

управління. Посадники. Тіуни. Вірники. Волостелі.

Судова система Руської держави.

Збройні сили: княжа дружина, народне ополчення, наймані зағони.

Основні поняття теми: держава, Київська Русь, феодалізм, влада, норманська теорія, суспільство, структура суспільства (соціальна структура), населення, князі, бояри, духовенство, міщани, купці і ремісники, рання монархія, князь, боярська дума, удільні князі, сюзеренітет-васалітет, двірцево-вотчина система управління, посадники, тіуни, вірники, волостелі.

Основна література: 1, 2, 4 . *Додаткова література:* 4, 8.

Лекція 4. Джерела права та система права Руської держави (2 год.)

Джерела права і джерела пізнання Руської держави. Поняття джерел права і їх класифікація. Джерела пізнання права. Звичаєве право – основне джерело права Руської держави. Поняття договору та його види: міжнародні, міжкнязівські, князів з дружиною, князів з народом. Княжі устави та уроки. Юридичні грамоти. Рецепція норм візантійського права в систему права Руської держави. «Руська Правда» - писане джерело права Руської держави.

Основні риси староруського права. Право власності на землю. Зобов'язально-договірне право: види, форми договорів, способи забезпечення виконання договірних зобов'язань. Шлюбно-сімейне право: поняття родини і сім'ї. Порядок укладання шлюбу. Підстави до укладання та припинення шлюбу. Майнові та особисті права членів подружжя. Спадкове право. Церковне право.

Кримінальне право. Поняття злочину, елементи складу злочину. Види злочинів. Поняття та мета покарань. Види покарань.

Судочинство: види та стадії судових процесів. Докази. Учасники та сторони судового процесу.

Основні поняття теми: джерела права, класифікація, звичаєве право, договір, устави та уроки, юридичні грамоти, візантійське право, «Руська Правда», власність, зобов'язально-договірне право, шлюбно-сімейне право, спадкове право, церковне право, кримінальне право, покарання, судочинство.

Основна література: 1, 2, 4 . *Додаткова література:* 4, 8.

Лекція 5. Галицько-Волинська держава та право (XI ст. – друга пол. XIV ст.) (2 год.)

Роздроблення староруської держави на окремі князівства. Галицьке та Волинське князівства. Державний устрій: тисяцький, сотський, воєвода, двірський. Посадники. Волостелі. Староста. Судові органи.

Джерела та характерні риси права. «Руська Правда». Князівські грамоти. Міжкнязівські договори. Галицько-Волинський літопис. «Рукописання» князя Володимира Васильковича 1287 р. Уставна грамота князя Мстислава Даниловича 1289 р. Особливості правової системи.

Основні поняття теми: староруська держава, князівство, монголо-татарська навала, тисяцький, сотський, воєвода, двірський, посадники, волостелі, староста, судові органи, князівські грамоти, міжкнязівські договори, Галицько-Волинський літопис.

Основна література: 1, 2, 4 . *Додаткова література:* 4, 8.

Семінар 2. Система держави і права в Київській Русі та в Галицько-Волинській

державі (2 год.)

МОДУЛЬ II. Право України першої половини XIII - XVIII ст.

Лекція 6. Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (2 год.)

Включення українських земель та їх правовий статус в складі Великого князівства Литовського.

Інкорпорація українських земель та їх правовий статус в Королівстві Польським.

Кревська унія 1385 р. Городельська унія 1413 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Наслідки Берестейської церковної унії 1596 р.

Суспільний лад. Магнати. Шляхта. Етапи закріпачення селянства. «Устава на волоки» 1557 р. Характеристика та правове становище міського населення.

Органи державної влади і управління Речі Посполитої. Система вищих органів державної влади Речі Посполитої. Пани-Рада. Великий вальний сейм. Органи місцевої влади та самоврядування на українських землях у XVI-XVIII ст. Воєводи. Старости. Воєводські та повітові сеймики. Організація органів управління у містах.

Поняття та види джерел права. Звичаєве право як джерело права Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Королівські привілеї і статuti. Судебник 1468 р. Литовські статuti 1529, 1566, 1588 р. Сеймові конституції. Церковне право. Реституція правових збірників іноземних держав в систему права Речі Посполитої. Магдебурзьке право.

Розвиток цивільного права. Поняття та види права власності. Речове і зобов'язальне право. Сімейне право. Право спадщини.

Розвиток кримінального права та процесу. Поняття злочину і покарання за кримінальним правом Речі Посполитої. Види злочинів і покарань. Порядок розгляду кримінальних справ у судах та виконання вироків.

Основні поняття теми: Велике князівство Литовське, інкорпорація, унія, магнати, шляхта, «Устава на волоки», закріпачення селян, органи державної влади, сейм, сеймики, воєвода, староста, трибунал, судоустрій, копні (вотчині) суди, звичаєве право, джерела права, королівські привілеї і статuti, судебник, церковне право, реституція, магдебурзьке право, цивільне право, речове і зобов'язальне право, сімейне право, право спадщини, кримінальне право, злочин і покарання.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 5, 7, 8.

Лекція 7. Органи влади та управління Запорізької Січі (2 год.)

Передумови та причини виникнення українського козацтва. Запорізька Січ її організація та роль в історії України. Реєстрові козаки. Статті для заспокоєння руського народу 1632 р. Ординація Війська Запорізького реєстрового 1638 р.

Джерела права. Козацьке звичаєве право.

Судоустрій та порядок розгляду справ козацькими судами.

Основні поняття теми: козацтво, Запорізька Січ, реєстрові козаки, курінно-кошовий устрій, козацьке звичаєве право.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 5, 7, 8.

Лекція 8. Становлення української державності в роки народно-визвольної війни 1648-1654 рр. (2 год.)

Політична програма Б. Хмельницького. Основні етапи юридичного закріплення української національної державності під час революції. Зборівська та Білоцерківська угоди.

Приєднання України до Росії. Рішення Земського собору від 10 жовтня 1653 р. Переяславська рада 18 січня 1654 р. Правове становище Лівобережної України в складі Російської держави за Березневими статтями 1654 р.

Суспільний лад. Зміни в суспільних відносинах. Ліквідація магнатського та шляхетського землеволодінь. Послаблення феодально-кріпосницької системи. Зміцнення старшинського церковного землеволодінь.

Державний устрій. Знищення польської адміністративно-політичної системи управління. Формування Української держави. Органи центральної та місцевої влади та управління. Військова Рада. Генеральний уряд на чолі з гетьманом. Полкові і сотенні уряди. Курінні і городові отамани. Магістрати і ратушні у містах.

Джерела права. Звичаєве «козацьке» право. Універсали гетьмана. Польсько-литовське законодавство. Збірники магдебурзького права.

Основні поняття теми: українська національна державність, революція, угода, земський собор, Переяславська рада, Березневі статті, суспільний лад, магнати, шляхта, феодально-кріпосницька система, державний лад, адміністративно-політичної система управління, Військова Рада, Генеральний уряд, магістрат, ратушний, універсал, магдебурзьке право.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 5, 7, 8.

Семінар 3. Козацьке звичаєве право. Українська державність в 1648-1654 рр. (2 год.)

Лекція 9. Суспільно-політичний устрій і право на західноукраїнських землях у складі Австрійської та Австро-Угорської імперії (2 год.)

Включення українських земель до складу Австрійської імперії. Утворення коронного краю Галичини. Революція 1848 р. та створення Головної Руської Ради у Львові. Створення Австро-Угорської монархії 1867 р.

Державний устрій. Губернатор. Галицький становий сейм 1775 р. Окружні старости. Мандатори. Намісник. Крайовий президент. Повітові старости. Громадські управи. Судово-прокурорські органи. Крайові конституції для Галичини і Буковини 1850 р.

Органи самоврядування. Галицький і Буковинський крайові сейми, порядок формування, склад і компетенція. Крайовий виділ (комітет). Повітові, міські та сільські ради. Організація управління Львова і Чернівців за статутом 1870 р.

Джерела права. Імператорські патенти. Закони рейхсрату. Цивільний кодекс 1811 р. Цивільний процесуальний кодекс 1781 і 1825 рр. Кримінальний кодекс 1787, 1803 і 1852 рр. Кримінально-процесуальний кодекс 1768, 1853 і 1873 рр. Характеристика цивільного, кримінального і процесуального права.

Основні поняття теми: коронний край, революція, Головна Руська Рада, Австро-Угорська монархія, магнати, рицарі, трудова шляхта, кріпосні селяни, губернатор, галицький становий сейм, окружні старости, мандатори, намісник, крайовий президент, повітові старости, громадські управи, судово-прокурорські органи, крайові конституції, крайовий виділ (комітет), повітові, міські та сільські ради, імператорські патенти, закони рейхсрату, цивільне, кримінальне і процесуальне право, кодекс.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 2, 6, 14.

Лекція 10. Суспільно-політичний лад і право України під владою іноземних держав (II пол. XVII-XVIII ст.) (2 год.)

Входження українських земель до складу Російської імперії.

Державний устрій. Адміністративно-територіальний поділ на полки, сотні та курені. Обмеження автономії України. Малоросійський приказ 1663 р. Перша малоросійська колегія (1722-1727 рр.). Правління гетьманського уряду (1734-1750 рр.). Полкові, сотенні та курінні органи управління. Організація судів. Відновлення гетьманства. Судова реформа 1760-1763 рр. Остаточне скасування гетьманської влади. Встановлення посади генерал-губернатора і відновлення Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорізької Січі. Поширення загальноросійської системи управління. Заснування Задунайської Січі (1775-1828 рр.).

Джерела права. Козацьке право. Акти гетьманської влади. Литовські статuti. Збірники магдебурзького права. Конституція Пилипа Орлика. Кодифікація українського права. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. «Суд і розправа в правах малоросійських» 1750 р. «Екстракт малоросійських прав» 1767 р.

Основні риси права. Речове право. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Право спадщини. Види злочинів і покарань. Процесуальне право.

Основні поняття теми: автономія, адміністративно-територіальний поділ, Малоросійський приказ, малоросійська колегія, гетьман, органи управління, суд, Запорізька Січ, козацьке право, магдебурзьке право, Литовські статuti, конституція, кодифікація, речове, зобов'язальне, шлюбно-сімейне, процесуальне право, злочини і покарання.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 2, 6, 14.

Лекція 11. Суспільно-політичний лад і право в Україні у складі Російської держави (XIX – поч. XX ст.) (2 год.)

Криза і розпад феодально-кріпосницької системи. Розвиток капіталістичних відносин. Декабристський рух в Україні. «Руська Правда» Пестеля. Передумови реформ 60-70 р. Посилення царизмом національного гніту. Валуєвський циркуляр 1863 р. Емський акт 1876 р.

Суспільний лад. Дворянство. Духовенство. Міське населення. Церковні та робочі люди. Селянство. Порядок проведення селянської реформи 1861 р. в Україні. Перетворення поміщицьких селян на «сільських обивателів». Правове становище фабрично-заводських робітників.

Державний устрій. Перетворення намісництв на губернії. Створення генерал-губернаторств. Повітовий апарат управління. Управління в містах. Скасування магдебурзького права. Земська реформа 1864 р. Запровадження земської реформи у Правобережній Україні. Судова реформа 1864 р. Реорганізація судової системи. Перебудова органів прокуратури, створення адвокатури. Міська реформа 1870 р. Військова реформа 60-70-х р. XIX ст.

Джерела права. «Зібрання малоросійських прав» 1807 р. «Звід місцевих законів західних губерній» 1837 р. «Звід законів Російської імперії» 1840 та його поширення в Україні. Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. Фабричні закони. Судові статuti 1864 р. Уложення про покарання кримінальні та виправні 1866 р. і 1885 р. Цивільне і кримінальне право. Посилення каральної політики царизму в Україні. Зміни в цивільному і кримінальному судочинстві.

Основні поняття теми: феодально-кріпосницька система, капіталістичні відносини, декабристський рух, реформи, конституція, національний гніт, Валуєвський

циркуляр, Емський акт, дворянство, духовенство, міське населення, церковні та робочі люди, селянство, губернії, генерал-губернаторства, земство, прокуратура, адвокатура.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 2, 6, 14.

Семінар 4. Право українських земель під владою іноземних держав (II пол. XVII – поч. XX ст.) (2 год.)

МОДУЛЬ III. Держава та право України в 1917 – 1920 рр.

Лекція 12. Суспільно-політичний лад і право у період відродження української держави (1917-1920 рр.): Центральна Рада (2 год.)

Виникнення та діяльність Центральної Ради. Універсали Центральної Ради. Проголошення УНР. Грудневий більшовицький переворот. Четвертий Універсал. Проголошення самостійності та незалежності України. Законодавча діяльність Центральної Ради. Окупація України німцями. Розігнання Центральної Ради. Конституція УНР, її зміст та значення.

Основні поняття теми: Центральна Рада, Універсал, парламент, автономія, незалежність, окупація, Конституція.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 2, 6, 14.

Лекція 13. Суспільно-політичний лад і право Української Держави П. Скоропадського (2 год.)

Гетьманат П. Скоропадського. Закони про тимчасовий державний устрій України. Внутрішня і зовнішня політика гетьмана. Підписання прелімінарного миру з Раднаркомом РРФСР.

Основні поняття теми: державний переворот, гетьманат, диктатура, українізація.

Семінар 5. Система держави і права в Україні за часів Центральної Ради та гетьманату П.Скоропадського (2 год.)

Лекція 14. Суспільно-політичний лад і право Директорії УНР (2 год.)

Утворення та органи влади Директорії. Падіння Гетьманату. Трудовий конгрес. Відновлення законів УНР. Наступ більшовиків на Україну. Утворення УРСР. Утворення центральних і місцевих органів влади і управління. Оголошення війни радянській Росії. Переговори з поляками. Варшавський договір 1920 р.

Основні поняття теми: УРСР, окупація, конституція, гетьманат, Директорія УНР, війна, договір.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Лекція 15. Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської народної республіки (1918-1923 рр.) (2 год.)

Розпад Австро-Угорщини. Створення Української Національної Ради. Листопадовий чин. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки. Організація і структура державного апарату. Центральні органи державної влади й управління. Національна рада. Президент. Державний секретаріат.

Місцеві органи державної влади і управління. Повітові комісари. Громадські (сільські та містечкові) комісари. Повітові національні ради. Судово-прокурорські органи. Організація збройних сил.

Об'єднання ЗУНР і УНР в єдиній соборній Українській державі. Польсько-українська війна. Дипломатична діяльність ЗУНР. Проголошення диктатури Є.Петрушевича і створення Колегії уповноважених.

Визнання Радою послів Антанти за Польщею права на окупацію Східної Галичини. Еміграційний уряд ЗУНР. Проект основ державного устрою Галицької Республіки 1921 р. Рішення Ради послів від 14 березня 1923 р. про анексію Східної Галичини Польщею. Причини падіння Західноукраїнської Народної Республіки.

Основні поняття теми: Австро-Угорщина, Українська Національна Рада, Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР), національна рада, президент, державний секретаріат, повітові комісари, судово-прокурорські органи, Акт злуки, дипломатія, колегія уповноважених, рада послів Антанти, окупація, анексія, еміграція.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Семінар 6. Система держави і права в Україні за часів Директорії УНР та ЗУНР (2 год.)

МОДУЛЬ IV. Держава і право України в 1920- 1960 рр.

Лекція 16. Утворення СРСР та зміни у суспільно-політичному житті України (2 год.)

Передумови утворення СРСР. Юридичне закріплення створення СРСР. Формування радянських держави та права на території України.

Реформа адміністративно-територіального устрою України. Перехід від чотириступеневої (губернія - повіт - волость - село) до триступеневої (округ - район - село) системи управління. Скорочення 1922 р. кількості губерній. Скасування 1923 р. волостей і повітів. Утворення районів. Ліквідація 1925 р. губерній і створення округів. Перехід 1932 р. до обласного поділу.

Основні поняття теми: автономія, федерація, конфедерація, унітарна держава, адміністративно-територіальний устрій, централізація управління.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Лекція 17. Законодавство УСРР 1920 - 1930 рр. (2 год.)

Прийняття загальносоюзної Конституції 1924 р. Внесення змін і доповнень до Конституції України 1925 р. Нова Конституція республіки 1929 р. Конституція УРСР 1937 р. Перебудова державного апарату і зміни виборчої системи. Перша кодифікація законодавства УРСР 1922 - 1927 рр. Структура й основні положення перших кодексів.

Основні поняття теми: адміністративно-територіальний устрій, система управління, конституція, державний апарат, виборча система, кодифікація законодавства.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Семінар 7. Радянська державність і право в Україні у 20–30-х роках ХХ ст. (2 год.)

Лекція 18. Державно-правовий статус українських територій у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії (2 год.)

Юридичне оформлення входження українських територій. Соціально-економічне і політичне становище Західної України в складі Польщі і Північної Буковини у складі Румунії. Закон 26 вересня 1922 р. про воєводську автономію.

Мюнхенська змова 1938 р. Виникнення Карпато-Української держави.

Основні поняття теми: адміністративно-територіальний устрій, санація, пацифікація

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Лекція 19. Вхідження Західної України до складу УРСР (1939 - 1941 рр.) (2 год.)

Примусове приєднання західноукраїнських земель до складу іноземних держав.

Пакт Молотова-Ріббентропа 1939 р., таємна угода про розподіл впливів у Східній Європі. Початок Другої світової війни.

Народні збори Західної України та їх акти. Закони Верховних Рад СРСР і УРСР. Запровадження нового адміністративно-територіального поділу. Нота уряду СРСР від 26 червня 1940 р. з вимогою повернути Бессарабію і Північну Буковину. Звільнення цих територій і створення тимчасових органів нової влади.

Основні поняття теми: закон, автономія, Пакт Молотова-Ріббентропа, таємна угода, Друга світова війна, Народні збори Західної України, адміністративно-територіальний поділ, арешти і депортація, репресії, автономія, адміністративна реформа, Мюнхенська змова, Карпатська Україна, сейм, Народна Рада, радянське законодавство.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Семінар 8. Державно-правовий статус українських територій у 1930-х. (2 год.)

Лекція 19-20. Державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (2 год.)

Нота від 26 червня 1940 р. уряду Румунії з вимогою повернути Радянському Союзу Бессарабію та Північну Буковину. Створення тимчасових органів влади. Утворення Чернівецької та Ізмаїльської областей, запровадження районного поділу. Особливості функціонування радянського законодавства у новоприєднаних західних областях України.

Розчленування території України окупаційними військами. Окупаційна адміністрація. Нацистський «новий порядок». Судочинство на окупованій території. Закони та розпорядження окупаційної адміністрації щодо місцевого населення. Вивезення населення на примусові роботи в Німеччину.

Рух Опору на окупованій території та його напрямки. Статус полонених. Радянське законодавство щодо тих, хто перебував в полоні та на окупованій території. Уряд УРСР в Уфі. Перебудова держапарату УРСР-СРСР на воєнний лад (1941 - 1945 рр.). Масштаби колабораціонізму під час війни та його правова оцінка.

Основні поняття теми: Друга світова війна, Велика Вітчизняна війна, окупація, «новий порядок», Рух Опору, полонені, концтабори, Червоний хрест, евакуація.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Лекція 21. Спроби відновлення української державності у роки Другої світової війни

Діяльність ОУН на початку війни. Організаційна структура. Проголошення Акту

відновлення української держави. Програмні документи, діяльність та еволюція політичних поглядів ОУН. Утворення УПА. Боротьба радянських військ з ОУН-УПА.

Основні поняття теми: Друга світова війна, ОУН, УПА, націоналізм, Акт відновлення української держави

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Семінар 9. Державний лад і законодавство часів Другої Світової війни. (2 год.)

Лекція 22. УРСР: державний лад і законодавство у перші повоєнні роки (2 год.)

Вигнання з Закарпаття німецько-угорських загарбників.

Особливості входження до складу СРСР та радянська українська Закарпаття. Звільнення Закарпаття від німецько-угорських загарбників. Створення в краю прорадянських органів влади. Вибори до окружних, міських і сільських народних комітетів. Перший з'їзд народних комітетів і його рішення. Законодавча діяльність Народної Ради Закарпатської України.

Юридичне оформлення входження Закарпаття до складу України. Договір між СРСР і Чехословаччиною від 29 червня 1945 р. Створення Закарпатської області з поділом на 13 округів. Поширення чинності радянського законодавства.

Розширення прав УРСР у галузі міжнародних відносин і оборони у перші післявоєнні роки. Примусове виселення як засіб державного управління.

Виселення татар з Криму, правова оцінка депортації кримських татар. Операція «Вісла» та «Захід».

Основні риси радянського права у повоєнний період. Зміни в цивільно-правових відносинах.

Житлове право. Сімейне право. Правове регулювання праці. Кримінальне й кримінально-процесуальне законодавство. Покарання воєнних злочинців.

Судово-прокурорські органи. Народна міліція, органи внутрішніх справ і держбезпеки. Народна дружина. Післявоєнні зміни у державному ладі УРСР. Правовий статус республіки. Судово-прокурорські органи. Розвиток права в кінці 1940–1950-ті роки. Репресивно-каральні структури сталінщини.

Основні поняття теми: звільнення, Народна Рада, договір, радянське законодавство, міжнародні відносини, оборона, житлове право, сімейне право, правове регулювання праці, кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство, воєнні злочинці, радянська, судово-прокурорські органи, народна міліція, органи внутрішніх справ і держбезпеки, депортація

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Семінар 10. Державний лад і законодавство УРСР у перші повоєнні роки (2 год.)

МОДУЛЬ V. Держава і право України в 1960-х – 2014 рр.

Лекція 23. Держава і право УРСР в умовах десталінізації в 1960 (2 год.)

Зміни у державно-політичній системі 1950–1980 рр. Реорганізація державного апарату. Авторитарна командно-адміністративна партійно-радянська система управління. XX і XXII з'їзди КПРС та їх рішення. Реорганізація системи рад. Зростання

партійно-радянської бюрократії. Спроби економічних і господарсько-правових реорганізацій.

Правовий статус УРСР як союзної республіки. Основні тенденції розвитку післявоєнного радянського права. Зміни в праві. Адміністративне законодавство. Цивільне й господарське законодавство. Кримінальне законодавство. Сімейне й трудове законодавство.

Лекція 24. Держава і право України в період “застою” (середина 1960-х — середина 1980-х років)

Органи влади й управління, судові та правоохоронні органи, основні риси права. Посилення репресій та їх правове підґрунтя. Формування дисидентського руху. Українська гельсінська група.

Посилення партійного контролю над органами державної влади й життям суспільства, прийняття Конституції СРСР 1977 р., Конституції УРСР 1978 р.

Основні поняття теми: державно-політична система, командно-адміністративна, партійно-радянська система, конституція, адміністративне, цивільне, кримінальне, сімейне й трудове законодавство, кодифікація.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Семінар 11. Радянська система в 1960-1980-х рр. (2 год.)

Лекція 25. Зміни в державно-правовому житті УРСР в період Перебудови. Розпад СРСР (2 год.)

Квітневий пленум ЦК КПРС. Виникнення парламентської опозиції — Міжрегіональної депутатської групи. Запровадження інституту президентства в СРСР. III з'їзд народних депутатів СРСР, обрання президентом М. Горбачова. Прийняття 26 грудня 1990 р. Закону СРСР «Про зміни і доповнення Конституції СРСР». Вибори 1990. Формування багатопартійності.

Процес перебудови і зміни в суспільно-політичному житті України. Розпад СРСР і угода про утворення Співдружності Незалежних Держав.

Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р., її зміст і значення. Спроби порятунку імперії. ГКЧП. Ліквідація СРСР.

Основні поняття теми: гласність, «неформальний» рух, вибори, Верховна Рада, УРСР.

Основна література: 1-5 . *Додаткова література:* 3, 7, 15.

Лекція 26. Відродження української незалежної держави (2 год.)

Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. та його схвалення 1 грудня 1991 р. всенародним голосуванням. Ліквідація тоталітаризму. Крах комуністичної ідеології.

Перші кроки демократизації суспільно-політичного життя. Громадські організації: партії, рухи, профспілки, товариства. Запровадження інституту президента та його представників на місцях. Органи самоврядування.

Основні поняття теми: незалежність, соборність, суверенітет, Декларація про державний суверенітет, Співдружності Незалежних Держав, Акт проголошення

незалежності України, референдум, комуністична ідеологія.

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 7, 15.

Семінар 12. Відродження української незалежної держави (2 год.)

Лекція 27-28. Держава і право України на сучасному етапі (2 год.)

Становлення незалежної Української держави, творення її правової основи. Розробка та прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. Структура, основні положення і значення Основного Закону держави. Державно-політичний розвиток України. Стосунки держави і церкви. Інтеграція України в європейський та світовий економічний простір. Помаранчева революція. Внесення змін до Конституції у 2004 та 2010 роках. Революція Гідності. Збройна агресія Російської федерації проти України. Анексія Криму та її міжнародно-правова оцінка. Мінські домовленості.

Основні поняття теми: громадські організації, партії, президент, конституція, правова держава, громадянське суспільство, багатопартійність, демократія, анексія, Помаранчева революція, Революція гідності

Основна література: 1-5 . Додаткова література: 3, 7, 15.

Семінар 13. Держава і право України на сучасному етапі (2 год.)

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Історія держави і права України» оцінюються в 4 семестрі за 12-бальною, а в 5 семестрі - за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Критерії оцінювання за дванадцятибальною шкалою

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень
I. Початковий	1	Студент усно в загальних рисах відтворює один-два юридичні терміни окремої теми
	2	Студент на рівні «так-ні» усно відтворює кілька термінів, вибирає правильний варіант відповіді із двох запропонованих
	3	Студент одним простим реченням передає зміст частини теми, знаходить відповідь на закрите запитання в тексті підручника
II. Середній	4	Студент відповідає на окреме запитання за допомогою вчителя, репродуктивно відтворює частину навчального матеріалу теми одним-двома простими реченнями, формулює визначення юридичного поняття
	5	Студент відтворює окрему частину основного змісту навчальної теми, відповідаючи на запитання вчителя, визначає одну-дві окремі ознаки правових понять
	6	Студент у цілому відтворює частину навчального матеріалу теми, у цілому правильно використовує окремі юридичні терміни, аналізує прості юридичні ситуації, розв'язує тестові завдання першого рівня; може користуватися за допомогою вчителя (зразок, пам'ятка) окремими положеннями нормативних актів
III. Достатній	7	Студент самостійно відтворює окрему частину теми, застосовуючи мінімальну юридичну термінологію, уміє дати визначення понять, аналізує зміст правових документів за простим планом, розв'язує елементарні юридичні задачі за допомогою вчителя, знаходить окремі правові норми в тексті нормативних актів
	8	Студент в основному володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією; може співставляти, узагальнювати інформацію за допомогою викладача; складати прості таблиці, схеми, аналізувати положення нормативно-правового акта за допомогою викладача
	9	Студент оперує вивченим матеріалом на рівні теми, може самостійно його відтворювати, аналізувати положення

		нормативно-правових актів, підтверджувати одним-двома аргументами висловлене ним судження про правове явище; самостійно розв'язувати юридичні задачі середнього рівня складності
IV. Високий	10	Студент вільно викладає правові питання, застосовуючи необхідну юридичну термінологію; уміє вирішувати за допомогою викладача тестові завдання вищого рівня; самостійно складати таблиці, структурно-логічні схеми з правових питань, аналізувати правові ситуації, дати відгук (рецензію) на відповідь іншого студента
	11	Студент володіє глибокими знаннями, може вільно висловлювати власні судження та аргументує їх, самостійно користується окремими джерелами права; може підготувати повідомлення з юридичної тематики; самостійно вирішує тестові завдання вищого рівня та певні правові ситуації, може використовувати інформацію з додаткової літератури (використання додаткової літератури не є обов'язковою вимогою)
	12	Студент ґрунтовно викладає правові питання, висловлює власну позицію й переконливо її аргументує; самостійно знаходить, оцінює та використовує джерела юридичної інформації, зокрема наочні, уміє узагальнити вивчений матеріал, використовує набуті знання й уміння у практичній діяльності (участь у дискусіях, засіданнях «круглих столів» тощо); може самостійно вирішувати юридичні задачі, застосовуючи правові знання

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	Модуль 4		Модуль 5	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
1. Відвідування лекцій	1	8	8	6	6
2. Відвідування семінарів (практичних)	1	4	4	3	3
3. Відвідування практичних	1				
Робота на семінарському занятті	10	2	20	2	20
Робота на практичному занятті	10				
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30				
Разом			67		64
Максимальна кількість балів		161			
Розрахунок коефіцієнта		2,68			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1	Зародження державної організації на території України. Рабовласницькі держави і право Утворення Галицько-Волинського князівства та його історичне значення. Загарбання Галичини Польщею та Волині Литвою.	5
2	Органи влади та управління Запорізької Січі. Становлення української державності в роки народно-визвольної війни 1648-1654 рр. Суспільно-політичний лад і право України під владою Росії та Австро-Угорщини (II пол. XIX – поч. XX ст.)	5
3	Мала Рада і Генеральний секретаріат. Місцеві органи Центральної Ради: губернські та повітові ради, волосні й сільські народні управи. Тимчасовий уряд. Утворення Галицької ССР, її державний апарат. Соціально-політичні й економічні перетворення в ЗУНР. Закон про державну мову. Закон про громадянство. Закон про земельну реформу.	5
4	Утворення УРСР. Держава і право на західних українських землях у міжвоєнний період. Характеристика окремих галузей права в 1920-1930-х рр. Входження Західної України до складу України (1939-1945 рр.)	10
5	Українська радянська держава і право у період кризи соціалізму Розпад СРСР та відродження української незалежної держави. Держава і право України на сучасному етапі	10
	Разом	35 балів

Критерії оцінювання самостійної роботи.

5 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

4 бали – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

3 бали – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

2 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривлюють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

1 бал – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізнені знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на теоретичні питання (розв'язання юридичних задач) оцінюються в залежності від правильності та повноти відповіді.

Виконання тестових завдань оцінюється в 1 бал за кожну правильну відповідь

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 15 балів

Виконання 10 тестових завдань – 10 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Форма проведення семестрового контролю екзамен у 5 семестрі

Умова допуску – виконання всіх видів практичних завдань з дисципліни і отримання від 35 до 60 балів за семестр.

Форма проведення екзамену – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 40 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 30 балів

Виконання тестових завдань – 10 балів

Перелік допоміжних матеріалів: немає

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Держава скіфів (VII-III ст. до н.е.).
2. Античні міста-держави на території України (VI-III ст. до н.е.).
3. Боспорське царство (IV-III ст. до н.е.).
4. Формування державності у східних слов'ян.
5. Суспільний лад Київської Русі.
6. Державний лад Київської Русі.
7. Джерела права Київської Русі та їх характеристика.
8. Походження, основні редакції та списки Руської Правди.
9. Цивільне право за Руською Правдою.
10. Кримінальне право за Руською Правдою.
11. Характер та особливості судового процесу в Київській державі.
12. Утворення Галицько-Волинського князівства та його історичне значення.
13. Особливості суспільного ладу Галицько-Волинського князівства.
14. Особливості державно-правового розвитку Галицько-Волинського князівства.
15. Виникнення і розвиток митної служби в Україні.
16. Правове положення українських земель у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої.
17. Суспільний устрій Великого князівства Литовського.
18. Органи влади та управління на українських землях в період XIV-XVI ст.
19. Литовські статuti та їх застосування в Україні.
20. Цивільне право за Литовськими статутами.
21. Кримінальне право за Литовськими статутами.
22. Судовий процес за Литовськими статутами.
23. Запорізька Січ, її організація і роль в історії України.
24. Формування Української держави в роки народно-визвольної війни 1648-1654 рр.
25. Приєднання України до Росії та його юридичне оформлення.
26. Правове становище України за Березневими статтями 1654 року.
27. Механізм Гетьмансько-Козацької держави.

28. Судові органи Гетьманщини.
29. Держава Богдана Хмельницького в територіальному відношенні.
30. Поступова ліквідація царизмом автономного устрою України.
31. Складення, джерела, структура Прав, за якими судиться малоросійський народ 1743 року.
32. Суд і розправа в правах малоросійських 1750 року, їх структура і зміст.
33. Цивільне право за Правами, за якими судиться малоросійський народ 1743 року.
34. Кримінальне право за Правами, за якими судиться малоросійський народ 1743 року.
35. Процесуальне право за Правами, за якими судиться малоросійський народ 1743 року.
36. Звід законів Російської імперії та його поширення на Україні.
37. Уложення про покарання кримінальні та виправні, його редакції і характеристика.
38. Декабристський рух в Україні: таємні організації та їх програми.
39. Збірник малоросійських прав 1807 р., його зміст і значення.
40. Селянська реформа 1864 року в Україні.
41. Зміни в суспільному устрої України після селянської реформи.
42. Земська реформа 1864 року в Україні.
43. Міська реформа 1870 року в Україні.
44. Судові статути 1864р., їх зміст та історичне значення.
45. Судова система за Статутом 1864 року.
46. Реорганізація прокуратури і заснування адвокатури за судовою реформою 1864 року.
47. Особливості проведення судової реформи 1864 року в Україні.
48. Загарбання західноукраїнських земель Австрією.
49. Апарат управління Галичиною (1772-1848 рр.).
50. Галицьке намісництво, його структура і діяльність.
51. Крайова конституція для Галичини 1850 року, причини видання та основні положення.
52. Галицький крайовий сейм, порядок формування, склад і компетенція.
53. Утворення Австро-Угорської монархії.
54. Австрійська конституція 1867 року та її характеристика.
55. Застосування кодексів австрійського права в Галичині і Буковині.
56. Особливості Столипінської аграрної реформи в Україні.
57. Виникнення Центральної Ради та її законодавча діяльність.
58. Конституція УНР 1918 року, її структура, зміст та історичне значення.
59. Українська гетьманська держава 1918 року.
60. Україна в добу Директорії.
61. Розпад Австро-Угорщини і проголошення Західноукраїнської Народної Республіки.
62. Державний устрій та право ЗУНР.
63. Об'єднання ЗУНР і УНР в єдиній соборній Українській державі.
64. Утворення Української радянської держави.
65. Конституція УРСР 1919 року, її структура і зміст.
66. Утворення Союзу РСР та роль України в цьому процесі.
67. Державно-правовий статус України за конституцією СРСР 1924 року.
68. Конституція УРСР 1929 року, її структура і зміст.
69. Перебудова державного апарату і демократизація виборчої системи за Конституцією УРСР 1937 року.
70. Проголошення самостійності Карпатської України в 1938-1939 рр.
71. Апарат управління Західною Україною в складі Польщі (1921-1939 рр.).

- 72.Входження Західної України до складу УРСР.
 73.Входження Північної Буковини до складу УРСР.
 74.Перебудова державного апарату України в роки Другої світової війни.
 75.Розчленування території України і встановлення окупаційного режиму в період Другої світової війни.
 76.утворення УПА та її діяльність.
 77.Соціально-політичне становище Закарпаття в складі Чехословаччини.
 78.Розпад СРСР і відродження Української незалежної держави.
 79.Структура, основні положення і значення Конституції України 1996 року.
 80.Україна на сучасному етапі. Реформи (політична, адміністративна, земельна).
 Політичні партії на сучасному етапі.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно
B	82-89	Дуже добре
C	75-81	Добре
D	69-74	Задовільно
E	60-68	Достатньо
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

Навчально-методична карта дисципліни «Історії держави і права України»

Разом: 150 год., лекції – 48 год., семінарські заняття – 22 год., індивідуальна робота – 20 год., самостійна робота – 50 год., підсумковий контроль – 10 год.

IV семестр: 90 год., лекції – 30 год., семінарські заняття – 12 год., індивідуальна робота – 12 год., самостійна робота – 30 год., підсумковий контроль – 6 год.

модулі	I					II						III			
Назва модуля	Держава та право Русі (VI - початок XIII ст.)					Право України першої половини XIII - XVIII ст.						Держава та право України в 1917 – 1920 рр.			
лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
дати															
Теми лекцій	Вступ до курсу історії держави і права України. Методологія загальної теорії держави і права	Стародавні держави та право на території України в період VII ст. до н.е. – VI ст. н.е.	Утворення та суспільно-політичний лад Київської Русі (VI – поч. XIII ст.)	Джерела права та система права Руської держави	Галицько-Волинська держава та право (XI ст. – друга пол. XIV ст.)	Українські землі в складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої	Органи влади та управління Запорізької Січі	Становлення української державності в роки народно-визвольної війни 1648-1654 рр.	Суспільно-політичний устрій і право на західноукраїнських землях у складі Австрійської та Австро-Угорської імперії	Суспільно-політичний лад і право України під владою іноземних держав (II пол. XVII-XVIII ст.)	Суспільно-політичний лад і право в Україні у складі Російської держави (XIX – поч. XX ст.)	Суспільно-політичний лад і право у період відродження української держави (1917-1920 рр.): Центральна Рада	Суспільно-політичний лад і право Української Держави П. Скоропадського	Суспільно-політичний лад і право Директорії УНР	Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської народної республіки (1918-1923 рр.)
Теми семінарських занять		Семінар 1. Стародавні держави та право на території України в VII ст. до н.е. – VI ст. н.е. (2 год.)			Семінар 2. Система деУчні 10 класів будуть навчатись за новими програмами. Міністерством рекомендовано			Семінар 3. Козацьке звичаєве право. Українська державність в 1648-1654 рр. (2 год.)			Семінар 4. Право українських земель під владою іноземних держав (II пол. XVII – поч. XX ст.) (2 год.)		Семінар 5. Система держави і права в Україні за часів Центральної Ради та гетьманату П.Скоропадського (2 год.)		Семінар 6. Система держави і права в Україні за часів Директорії УНР та ЗУНР (2 год.)
Види поточного контролю					Модульна контрольна робота						Модульна контрольна робота				Модульна контрольна робота
Підсумковий контроль	Екзамен														

V семестр: 60 год., лекції – 18 год., семінарські заняття – 10 год., індивідуальна робота – 8 год., самостійна робота – 20 год., підсумковий контроль – 4 год.

модулі	IV					V					
Назва модуля	Держава і право України в 1920 - 1960 рр.					Держава і право України в 1960 - 2014 рр.					
лекції	16	17	18	19	20	21	22				
дати											
Теми лекцій	Утворення СРСР та зміни у суспільно-політичному житті України	Законодавство УСРР 1920 - 1930 рр.	Державно-правовий статус українських територій у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії	Входження Західної України до складу УРСР (1939 - 1941 рр.)	Державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (4 год.)	УРСР: державний лад і законодавство у перші повесенні роки	Держава і право УРСР в умовах десталінізації	Держава і право УРСР в період “застою” (середина 1960-х — середина 1980-х років)	Зміни в державно-правовому житті УРСР в період Перебудови. Розпад СРСР	Відродження української незалежної держави.	Держава і право України на сучасному етапі (4 год.)
Теми семінарських занять		Семінар 7. Законодавство УСРР 1920 - 1941 рр. (2 год.)		Семінар 8. Входження Західної України до складу УРСР (1939 - 1941 рр.)	Семінар 9. Державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (2 год.)	Семінар 10. УРСР: державний лад і законодавство у перші повесенні роки		Семінар 11. Держава і право УРСР в період “застою” (середина 1960-х — середина 1980-х років)		Семінар 12. Відродження української незалежної держави.	Семінар 13. Держава і право України на сучасному етапі
Види поточного контролю						Модульна контрольна робота				Модульна контрольна робота	
Підсумковий контроль		Екзамен									

8. Рекомендована література

Базова

1. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : [навч. посіб.] / І. Я. Терлюк. – К. : Атіка, 2011. – 944 с.
2. Тащик Б.Й., Бойко І.Й. Історія держави і права України. Академічний курс. Підручник. – К.: Ін Юре, 2015.- 387с.
3. Калашніков В. М. Історія держави і права України: навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. М. Калашніков ; Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. - Дніпропетровськ : [б. в.], 2012. - 261 с.
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, 1-90 В. М. Єрмолаєв, В. О. Рум'янцев та ін.; за ред. В. Д. Гончаренка. - Х. -.Право,2013. -704с.
5. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України : навч. посіб. /. Г.І. Трофанчук. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 384 с.

Додаткова:

1. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк / Під ред. М. М. Шитюка. - К.: Кондор, 2011.-284 с.
2. Заруба В. М. Історія держави і права України: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. М. Заруба. — К. : Істина, 2006.- 416.
3. Іванов, В. М. Історія держави і права України [Текст] : навч. посіб. / В. М. Іванов. - К.: Атіка, 2007. - 728 с.
4. Кульчицький В.С. Історія держави і права України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В.С.Кульчицький, Б.Й.Тищик. – К.: Ін Юре, 2007. – 624 с.
5. Музиченко П. П. Історія держави і права України [Текст] : навч. посіб. / П.П. Музиченко. - 6-те вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2007. - 471 с.
6. Орленко В.І. Історія держави і права України: посібник для підготовки до іспитів/ В.І.Орленко, В.В.Орленко; В. І. Орленко, В. В. Орленко. – 3-тє вид., доповн. та перероб. – Київ: Паливода А.В., 2008. – 164 с.
7. Основи держави і права України [Текст] : підручник / В. Л. Ортинський [та ін.]. - К. : Знання, 2008. - 583 с.
8. Баран В. Д., Баран Я.В. Історичні витоки українського народу. Київ, 2005.
9. Білецький Л. Т. Руська Правда й історія її тексту // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. – Київ, 2002.
- 10.Бойко І. Державний лад і право в Галичині у складі середньовічної Польщі (1349-1569 рр.) // Право України, 2005. - №11.
- 11.Бойко І. Й. Державний лад і право Київської Русі. Текст лекцій. – Львів, 2004.
- 12.Бойко І. Й. Надання судового самоврядування вірменській громаді міста Львова (XIV-XVIII ст.) // Вісник Академії правових наук України. – Харків, 2002. №3 (30).
- 13.Бойко І. Розвиток європейських традицій місцевого самоврядування у Галичині // Право України, 2007. - №5.
- 14.Гамбург Л. Формування судової компетенції гетьмана і старшинських рад в козацькому судоустрої Війська Запорізького // Право України, 2005. - №1.
- 15.Гуз А. М. Історія держави і права України. Джерела права періоду Київської Русі: Навчальний посібник. – Київ, 2007.
- 16.Доба гетьмана Івана Мазепи в документах / Упорядник С. Павленко. – Київ, 2007.

- 17.Заруба В. М. Держава і право Київської та Галицько-Волинської Русі (Кінець VIII ст. – початок XIV ст.): Навчальний посібник. – Київ, 2007.
- 18.Захарченко П.П. Історія держави і права України: Підручник / П.П.Захарченко. – К.: Атіка, 2004. – 368 с.
- 19.Іванов В. Історія держави і права України: Навч. посібник / В.Іванов.- К.: Атіка, 2007. – 728 с.
- 20.Іванов В. Історія держави і права України: Навчальний посібник / В.Іванов.- К.: Атіка, 2003. – 416 с.
- 21.Історія держави і права України / За ред. А.С. Чайковського. - К., 2000.
- 22.Історія держави і права України [Текст]: у 2 т.: підручник / О. Д. Святоцький, В. Д. Гончаренко, М. М. Страхов та ін. - К.: Ін Юре, 2003. - 653 с.
- 23.Історія держави і права України: підручник для студентів юридичних спец. вищих навчальних закладів: у 2 т. / Тацій В.Я., Рогожин А.Й., Гончаренко В.Д., ред. Т. 1. – Київ: Ін Юре, 2003. – 654 с.
- 24.Історія держави і права України: підручник для студентів юридичних спец. вищих навчальних закладів: у 2 т. / Тацій В.Я., Рогожин А.Й., Гончаренко В.Д., ред. Т. 2. – Київ: Ін Юре, 2003. – 580 с.
- 25.Історія держави і права України: Підручник/ За ред. Чайковського А.С. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 512 с.
- 26.Історія держави і права України: У 2-х т.:Академічний курс: Підручник. Т.1 / За ред. Тація В.Я., Рогожина А.Й.- К: Ін Юре, 2000. – 648 с.
- 27.Історія держави і права України: У 2-х т.:Академічний курс: Підручник. Т.2 / За ред. Тація В.Я., Рогожина А.Й.- К: Ін Юре, 2000. – 580 с.
28. Історія держави і права України: У 2ч. / За ред. А.Й. Рогожина. - К., 1996.
- 29.Керимов, Д. А. Методологія права: Предмет, функції, проблеми філософії права [Текст] / Д. А. Керимов. - 6-е изд. - М. : Изд-во СГУ, 2011. -521с.
- 30.Кузьминець О. Історія держави і права України / О.Кузьминець, В.Калиновський; а ред. проф. Я.Ю. Кондратьєва. – Вид. 2-ге, доп. – К.: Україна, 2002.
31. Кульчицький В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права в Україні. - Л., 2000.
- 32.Кульчицький В.С., Тищик Б.Й. Історія держави і права України: Навчальний посібник. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: Атіка, 2006. – 352 с.
- 33.Мацькевич М. Рецепція австрійської державно-правової культури в Галичині в 1771-1918 рр. // Право України, 2007. - №6.
- 34.Мікула О. Антинародна сутність Галицького крайового сейму // Право України, 2003. - №1.
- 35.Музиченко П.П. Історія держави і права України в питаннях і відповідях: Навч. посіб. для підготовки до іспитів. Ч.І / П.П.Музиченко, Н.І.Долматова; П.П. Музиченко, Н.І. Долматова.- Х: Одиссей, 2006. – 256 с.
- 36.Музиченко П.П. Історія держави і права України: Навчальний посібник / П.П.Музиченко. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2000. – 662 с.
- 37.Никифорак М. В. Буковина в державно-правовій системі Австрії (1774-1918 рр.). Чернівці, 2004.
- 38.Дахно І.І. Історія держави і права: Навч. посіб.-довідник для студ. вищ. навч. закл./ І.І.Дахно. – К.: Центр учбової літератури, 2006. – 408 с.
- 39.Никифорак М.В. Державний лад і право на Буковині в 1774–1918 рр. - Чернівці, 2000.

40. Окиншевич А. Центральні установи України-Гетьманщини XVII-XVIII ст. Ч. II. Рада старшини // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 3: Історія держави і права України: козацько-гетьманська доба. – Київ, 2003.
41. Паньонко І. М. Система органів управління Запорізької Січі: Монографія. – Львів, 2006.
42. Пашук А.Й. Суд і судочинство на Лівобережній Україні. Львів, 1967.
43. Переяславська рада 1654 року (історіографія та дослідження) / Редкол. П. Сохань, Я. Дашкевич, І. Гирич та ін. – Київ, 2003.
44. Сокур Ю. Торгівля та підприємництво у Запорозькій січі і гетьманській Україні // Право України, 2004. - №5.
45. Тищик Б.Й. Становлення української державності на західноукраїнських землях напередодні і в роки Другої світової війни (1937-1945 рр.). – Л., 2006.
46. Хрестоматія з історії держави і права України: Навч. посіб./А.С.Чайковський, О.Л. Копиленко, та інші. - К.: Юрінком інтер, 2003. – 656 с.
47. Історія держави і права України [Текст]: підручник / А. С. Чайковський, В. і. Батрименко, Л. О. Зайцев та ін.; за ред. А. С. Чайковського. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 512 с.

9. Додаткові ресурси:

1. Історія держави і права України: Навч. посіб. - 6-те вид. / За ред. П.П. Музиченко. - К.: Знання, 2007. - 471 с.
http://pidruchniki.ws/17390617/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini_-_muzichenko_pp
2. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : [навч. посіб.] / І. Я. Терлюк. – К. : Атіка, 2011. – 944 с.
http://pidruchniki.ws/1584072045407/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini_-_terlyuk_iya
3. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України : навч. посіб. /. Г.І. Трофанчук. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 384 с.
http://pidruchniki.ws/1237042343223/pravo/istoriya_derzhavi_ta_prava_ukrayini_-_trofanchuk_gi
4. Заруба В. М. Історія держави і права України: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В.М.Заруба. — К.: Істина, 2006.-416 с.
<http://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
5. Основи держави і права України [Текст] : підручник / В. Л. Ортинський [та ін.]. - К. : Знання, 2008. - 583 с.
http://pidruchniki.ws/15840720/pravo/osnovi_derzhavi_i_prava_ukrayini_-_ortinskiy_vl
6. Хрестоматія з історії держави і права України: Навч. посіб./А.С.Чайковський, О.Л. Копиленко, та інші. - К.: Юрінком інтер, 2003. – 656 с.
http://the-law.at.ua/load/juridichna_literatura/istorija_derzhavi_i_prava_zarubizhnikh_krajn/khrestomatij_a_z_istoriji_derzhavi_i_prava_ukrajini_navch_posib_a_s_chajkovskij_o_l_kopilenko_ta_inshi_k_jurinkom_inter_2003_656s/9-1-0-179